

DOI 10.36074/grail-of-science.24.09.2021.66

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шмельова Анфіса Сергіївна

викладач кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
*Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, Україна*

СЕКЦІЯ XIX. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

Вища юридична освіта посідає особливе місце в системі освіти України. Це обумовлено роллю, яку відіграє професія юриста у вирішенні багатьох завдань, пов'язаних із забезпеченням нормального функціонування держави і всебічним захистом громадянських прав і свобод.

Проблема підготовки майбутніх юристів є досить гострою та постійно перебуває в центрі уваги науковців, які у своїх дослідженнях обґрунтовують шляхи її вирішення. Зокрема, вивченню проблеми підготовки юристів за традиційною системою звертали увагу такі теоретики та практики, як В. Андрейцев, Є. Герасименко, О. Денищик, П. Казанський, Д. Мейєр, О. Люблінський, І. Янджул, Г. Симоненко та інші.

Варто зазначити, що підготовка майбутніх юристів у ЗВО покликана сформувати не лише професійного юриста, а і викладача юридичних дисциплін у вищій школі. Тому важливою складовою підготовки майбутніх юристів має стати формування професійної компетентності фахівця та створення умов для подальшого розвитку такого фахівця, його здатності до самовдосконалення, самореалізації, до визначення ним особистих цінностей та орієнтирів.

Адже викладач – перш за все, професіонал, наділений здатністю визначати для себе та для тих, кого він навчає, ціннісні орієнтири, формувати навички до вміння саморозвитку, самовдосконалення, тобто формувати ціннісно-сміслову компетентність здобувачів вищої освіти шляхом переходу на особистісно орієнтоване навчання.

На думку О. Степанова, компонентами ціннісно-сміислової компетентності є особистісний, змістовний, поведінковий, оцінний [1]. Варто погодитись із його думкою і зазначити, що ціннісно-сміслова компетентність юриста-викладача повинна містити в собі вказані компоненти. Адже метою підготовки майбутніх викладачів юридичних дисциплін має стати формування всебічно розвиненої особистості з високими морально-етичними якостями і здатністю до самопізнання і удосконалення.

Загальновідомо, що ціннісний підхід до життя, який формується ще в ранньому дитинстві, починається з розмежування об'єктів за категоріями добра та зла. Виражаючи ті чи інші думки про світ, людина весь час накладає на нього

світлотіньову мережу загальнолюдських та індивідуальних уявлень про добро та зло. Цю мережу покладено в основу ціннісних уявлень про корисне і шкідливе, гарне і погане, справедливе і несправедливе, правду і неправду, прекрасне і потворне, які досліджує аксіологія.

Нині склався цілий парадигмальний напрямок – педагогічна аксіологія, центральною проблемою якої є перетворення знань у переконання, опосередкованість засвоюваного фонду знань установками та ціннісними орієнтаціями.

На думку І. Беха, «...суттєву роль у процесі формування професіоналізму відіграє ціннісно-сміслова сфера людини. Це пояснюється тим, що професійна діяльність належить до основних засобів побудови власного життєвого шляху. Та побудова такого шляху буде успішною тільки тоді, коли професійна діяльність (підготовка до неї) набуває особистісного відтінку, тобто здатна відображати і втілювати через себе особистість» [2].

Духовні цінності є засобом вираження соціальної зрілості людини. Духовну компоненту аксіосфери майбутнього юриста-викладача можна представити як екзистенціальну, моральну, політичну, естетичну, кожна з яких посідає в ієрархії цінностей певне місце. Якщо уявити «піраміду» духовних цінностей, то особливе місце в ній матиме розуміння природи сенсу життя в духовному житті юриста-викладача.

Для формування аксіосфери майбутнього юриста необхідна спеціальна діяльність із формування ціннісних орієнтацій юристів-викладачів, необхідна адресна освітньо-виховна програма формування аксіологічних якостей особистості юристів-викладачів. Серед позицій, що цілеспрямовано впливають на аксіосферу, найбільш значущими виявилися – культурне середовище, комунікативний досвід, самовиховання, розвиток моральних норм в освіті.

Чинниками формування індивідуальної аксіосфери майбутнього юриста-викладача є:

- соціальні очікування соціуму відносно суб'єкта викладацької діяльності, що обумовлюють початковий стан аксіосфери студента та його подальшу трансформацію в процесі навчання у ЗВО;
- освітнє середовище навчального закладу;
- професійна мораль та етика юриста-викладача;
- стан юридичної діяльності;
- зміст юридичної освіти.

Аксіологічний підхід ґрунтується на низці філософсько-соціологічних концепцій. Згідно з ними людські діяння можуть бути осмислені лише у співвіднесенні з цінностями (благами), якими визначаються норми і цілі поведінки людей. У правознавстві цей підхід використовується при дослідженні цінності права, правової культури, суспільної значущості (суспільної користі і суспільної небезпеки) діянь у сфері дії права.

Аксіологічний підхід дозволяє акцентувати освітній процес на розвиток загальнолюдських, професійних та особистісних цінностей студентів, який є фундаментом для конструювання свого внутрішнього світу, стійкої життєвої позиції та вдалої професійної діяльності.

Особливості професії юриста зумовлюють специфіку моралі людини, яка присвятила життя захисту права. Це актуалізує і роль науки про цю мораль – юридичної етики. З огляду на особливості різних юридичних спеціальностей, правомірне твердження про необхідність виокремлювати прокурорську етику, етику судді, слідчого, адвоката, арбітра, юрисконсульта, нотаріуса і викладача юридичних дисциплін у вищій школі.

Тому рівень сформованості ціннісно-сміслової компетентності майбутніх юристів-викладачів за допомогою аксіологічного підходу можна визначити як результат професійної підготовки у ЗВО. Освітній процес при цьому необхідно будувати таким чином, щоб він передбачав не лише опанування професійних знань, умінь і навичок та наявності професійних якостей, а й їхню актуалізацію та мобільність майбутнього юриста-викладача у розв'язанні професійних проблем, виконанні професійних завдань тощо.

Список використаних джерел:

- [1] Степанов О.М., Фіцула М.М. (2006). Основи психології і педагогіки. К. : Академвидав.
- [2] Бех, І.Д. (2003). Виховання особистості. У двох книгах. Кн.1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. К. : Либідь.